

היסטוריה ופילוסופיה

של הרפואה הסינית

מבוא בסיסי

עריכה: צייג ארם

לשאלות או הערות :
052-8698171

aram.tzayig@gmail.com

תוכן העניינים

3	1. הקדמה
3	2. מתי נולדה הרפואה הסינית?
3	3. איך גילו את נקודות הדיקור?
4	4. מהי תיאורית "היין והיאנג"?
5	5. סמל היין והיאנג
6	6. המעבר לארבע
6	7. מהי תיאורית חמשת האלמנטים?
8	8. הסמלים של חמשת האלמנטים
9	9. תיאוריה חובקת כל
9	10. איך השליכו הסינים את תיאורית חמשת האלמנטים על האדם?
11	11. מדוע הסינים בחרו להתבונן החוצה ולא פנימה כאשר הם ניסו להבין את גוף האדם?
11	12. המעבר מ- 5 ל- 10 בגוף האדם
12	13. בני הזוג היאנגים של חמשת האיברים היינים
13	14. מהו מרידיאן?
13	15. איך מאבחנים ברפואה סינית?
14	16. איך מחליטים באיזה נקודות לדקור?
15	17. באיזה אופן משפיע הדיקור על הגוף?
15	18. מתי החלו להשתמש ברפואה סינית במערב?
15	19. מה ההבדל בין רפואה סינית קלאסית ורפואה סינית עתיקה?

1. הקדמה

חוברת זו נועדה לתת מושג בסיסי בפילוסופיה של הרפואה הסינית והיא נכתבה מתוך הנחה שלקורא אין כל ידע קודם בנושא. מטרת החוברת היא להקנות את היכולת להבין שתיים מהתפיסות הפילוסופיות הבסיסיות: תפיסת "היין והיאנג" ותפיסת "חמשת האלמנטים". החוברת בנויה בצורת שאלות ותשובות, חלק מהשאלות קשורות לנושא ישירות, וחלקן שאלות מתבקשות.

2. מתי נולדה הרפואה הסינית?

קשה לדעת בדיוק מאחר והרפואה הסינית לא נולדה מתוך רעיון או תגלית. הרפואה הסינית היא תוצאה של צרכים בסיסיים ואינספור פעמים של ניסוי וטעייה במשך אלפי שנים. מקובל לחשוב שהרפואה הסינית החלה לפני ששת אלפי שנה. שריוני צבים עם סימניות כתב שקשורות לרפואה נמצאו מתקופה זו. הספר שמשמש עד היום כתנ"ך של הרפואה הסינית נכתב לפני 2500 שנה והוא נקרא "ספר הקיסר הצהוב". הספר מתאר שיח בין הקיסר ובין רופא החצר. הקיסר מתעניין ברפואה ושואל את הרופא שאלות, הרופא עונה באריכות.

הקיסר הצהוב

3. איך גילו את נקודות הדיקור?

הסיפור הנפוץ ביותר הוא על לוחם שחץ פגע באחד מחלקי גופו והוא נרפא מבעיה שהציקה לו מאז ומתמיד. ייתכן ומקרה כזה היה, אך כנראה שגילוי נקודות הדיקור מקורו בהשתלשלות של מאורעות לאורך אלפי שנים ולא תולדה של מאורע אחד.

לפני ששת אלפי שנים באף תרבות לא הייתה טכניקה שהייתה עונה על ההגדרה רפואה כפי שאנו מבינים אותה היום. מרבית מה שהוגדר אז כרפואה היה בעצם רפואת אלילים שכללה טקסים ותפילות אך לא ריפוי ישיר של הגוף. באחד מאזורי סין העתיקה טכניקת ה"אבחנה" הייתה חימום עצמות של חיות או שריונות צבים בעזרת גחל עד שהעצם התבקעה ונסדקה מן החום. הסברה הייתה שמחלה היא תוצאה של שד שתוקף את הגוף, לפי צורת הסדק בעצם היו מחליטים איזה שד תקף את החולה. מאוחר יותר בהמשך לאותו הלך מחשבה ניסו הסינים להוציא שדים מאנשים חיים ע"י כוויות בעזרת גחלים. התוצאה הייתה - קשר שהתגלה בין נקודות מסוימות בגוף שטופלו בכוויה ובין תהליכים או אזורים אחרים בגוף. שיטה זו המשיכה להתפתח במשך אלפיים וחמש מאות שנה שבמהלכן היא לא התגבשה לכדי תיאוריה או הבנה, אלא נסמכה על הניסיון שהצטבר.

4. מהי תיאורית "היין והיאנג"?

בהמשך לתקופה בה היו משתמשים בחימום או כוויות על מנת לרפא את הגוף, התפתחה לפני 3.500 שנים תפיסה שניסתה להבין ולתאר את חוקי הטבע. יין ויאנג הם תיאור החלוקה של כל שלם בטבע לשניים. לפי תפיסה זו הטבע כולו, וכל חלק או תופעה שסביבנו מורכבים מחומר ומאנרגיה. החלק החומרי נקרא יין והחלק האנרגטי נקרא יאנג.

יין ויאנג הם מושגים יחסיים

כל תופעה או עצם הם יאנגיים או ייניים בהשוואה למשהו. לדוגמא, הבוקר הם יותר יאנגי ביחס ללילה, כי הלילה מתאפיין בפעילות נמוכה. אך בהשוואה לשעות הצהריים הבוקר הוא ייני כי בצהריים הפעילות בטבע היא בשיאה. בחור בוגר הוא יותר יאנגי מאיש זקן, אך אותו בחור בוגר הוא ייני ביחס לילד קטן שהוא אנרגטי ויאנגי ממנו.

היין והיאנג משלימים זה את זה

היום והלילה משלימים זה את זה לשלם שהוא היממה, קיץ וחורף משלימים זה את זה לכלל שנה, זכר ונקבה משלימים זה את זה. היין והיאנג הם שני מרכיבי השלם בכל רמה. ברמת המאקרו מערכת השמש וברמת המיקרו, כל תא וכל אטום, כמובן שגם כל מה שביניהם ומעבר להם.

היין והיאנג מנוגדים זה לזה

היין והיאנג הם שני חלקי השלם המשלימים אחד את השני ובאותה מידה מנוגדים אחד לשני. היום הפוך ללילה, הקיץ הפוך מהחורף וזכר ונקבה הפוכים זה מזה. היום משלים את הלילה למרות שהם הפוכים, הקיץ הפוך לחורף אך הם חלק משלם, גבר ואישה הפוכים זה לזה אך גם משלימים אחד את השני.

היין והיאנג מתחלפים זה בזה

המעבר בין יין ויאנג בתהליכים דינאמיים הוא מחזורי ומשקף את הריתמוס של הטבע. כדי להבין את המחזוריות של יין ויאנג נשתמש בדוגמא של עונות השנה. זוהי דוגמא נוחה כי השינוי בעונות השנה משתקף בטבע באופן ברור.

כדור הארץ נע סביב השמש והתוצאה של מחזוריות זו היא מעבר בין שני קצוות, קיץ וחורף. הקיץ הוא יותר אנרגטי ולכן הוא יאנג. החורף מתאפיין בשעות אור פחותות, בטמפרטורה נמוכה והפעילות בתקופה זו היא פחותה לעומת הקיץ, לכן החורף הוא תקופה יינית. המעבר בין קיץ וחורף כמו כל מעבר בין יין ויאנג הוא רציף ומחזורי.

הסיבוב של כדור הארץ סביב צירו גם הוא יוצר מערכת של יין ויאנג. היום הוא החלק היאנגי של היממה והלילה הוא זמן היין. גם שעות האור ביממה מתחלקים לשעות יותר ייניות ולשעות יותר יאנגיות, שעות הבוקר מלאות בהתעוררות ופעילות רבה ולכן הם החלק היאנגי של שעות האור ושעות אחר הצהריים מתבטאות בהתחלה של התכנסות אנרגטית לכן הן החלק היותר ייני. החלוקה ליין ויאנג היא אינסופית, כמו שמאל וימין, בין כל שני חלקים, תמיד נוכל להגיד מי נמצא בצד שמאל ומי בימין, כמובן שזווית הראיה של המתבונן היא חלק מהעניין, אם משהו נראה לנו שמאלי יותר הרי בהיפוך זווית הראיה הוא

יראה לנו ימני, זווית הראיה במקרה של ימין ושמאל, או נקודת ההשקפה במקרה של חלוקה ליין ויאנג יש להן חלק גדול בתפיסת המציאות ואבחנתה.

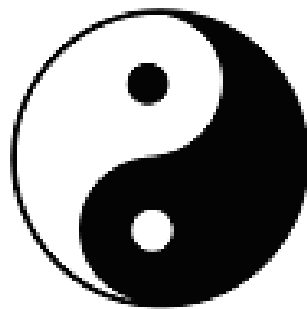
גם האדם מתחלק ליין ויאנג, גופו הוא החלק הימני, החומרי. התהליכים בגופו, התנועות שהוא עושה, והרעיונות שהוא מביע הם התבטאות היאנג שבו. ישנן חלוקות רבות ואינסופיות ליין ויאנג גם לגבי גוף האדם. גבר הוא יאנג ואישה היא יין, זרע הגבר הוא אקטיבי והביצית קולטת ומכילה את תא הזרע, היא יותר פאסיבית – יינית, הראש הוא יאנגי לעומת הרגליים כי הראש קרוב לשמש שהיא יאנג והרגליים לאדמה שהיא יין. הבטן היא יינית לעומת הגב כי היא פנימית והגב יותר חיצוני ועוד ועוד.

תפיסת היין והיאנג היא הבסיס לכל הפילוסופיה הסינית. זוהי תפיסה שלעומת המורכבות שבה תופס המערב את הדברים נראית פשוטנית, אך ככל שהמחקרים המדעיים מתקדמים יותר וחושפים תופעות שאין לנו דרך להסבירן, אנו מוצאים את עצמנו משתמשים בביטויים שכאילו שאולים מהטרמינולוגיה הסינית, אנו מדברים על חומר ואנרגיה, על הקשר בניהם והעובדה שהם משלימים אחד את השני. כך גם בנוסחה המפורסמת של אלברט איינשטיין הקושרת בין חומר ואנרגיה.

תיאורית היין והיאנג היא כלי להתבוננות, לניתוח, לאבחנה וגם לריפוי. לדוגמא, האם האדם מגיע לטיפול סובל מבעיה יאנגית או יינית? האם הוא סובל מעודף חום או עודף קור. חום משמעו יאנג, קור משמעו יין. אם הוא סובל מעודף חום אפשר לאזנו בעזרת מזון מקרר, צמחי מרפא מקררים, נקודות דיקור המוסיפות איכות של קור, או נקודות המנקזות עודף חום.

5. סמל היין והיאנג

החלק השחור מייצג את היין שהוא יותר חומרי, החלק הלבן מסמל את החלק היותר אנרגטי – יאנג.

אפשר לראות שהסמל מייצג תנועה, והכוונה לתנועה מחזורית, אינסופית, עם כיוון השעון. היאנג שהוא החלק הלבן מתחיל למטה והוא הולך ומתעבה עד לחלק העליון שם הוא מגיע לשיאו, בהמשך עם כיוון השעון בחלק העליון, שם היאנג מגיע לשיאו ומתחיל להתמעט, היין במקביל לו מתחיל לתפוח והוא מגיע לשיאו בחלק התחתון של האיור. אחת ההבנות החשובות ביותר בתפיסת היין והיאנג היא שכל שיא של תופעה הוא בו בזמן גם תחילת סופה של אותה תופעה, שיא היאנג הוא באותו זמן גם תחילת היין. כאשר השמש נמצאת בשיאה בצהריים, מיד היא מתחילה להעריב ולשקוע. תפוח נמצא בשיא בשלותו ומיד

מתחיל להרקיב. כל תופעה כולל האדם, מגיעה לשיאה ואז היא נכנסת לשלב ההתכנסות, ההתמעטות, היא מתחדשת בצורתה ההופכית.

העיגולים הקטנים יותר שנמצאים בסמל, מייצגים את העובדה שהיין והיאנג שלובים זה בזה והם אחד למרות ניגודם. אין יין ללא יאנג ואין יאנג ללא יין. שני העיגולים הקטנים, שבסמל מתארים את הרעיון שבכל יין יש יאנג ובכל יאנג יש יין.

6. המעבר לארבע

למרות שהמעבר בין יין ליאנג הוא רציף ומחזורי, לדוגמא, קיץ – חורף – קיץ וחוזר חלילה. יש מאפיינים שונים לאורך הרצף. יש את האביב ויש את הסתיו. הסתיו והאביב הם עונות מעבר. הם דומים בהרבה מאפיינים, כמו טמפרטורה ואורך היום לעומת הלילה, אך הם מנוגדים בכך שהאביב מבשר את הקיץ והסתיו את החורף.

אם כך, בכל תופעה מחזורית יש שני שיאים - יין ויאנג, ויש שני מצבי ביניים, אחד בין היין ליאנג, והשני בין היאנג ליין. המעבר בין היין ליאנג נקרא גם היאנג הקטן, והמעבר בין היאנג ליין נקרא היין הקטן.

ארבעת העונות וחלוקת היין והיאנג לארבע

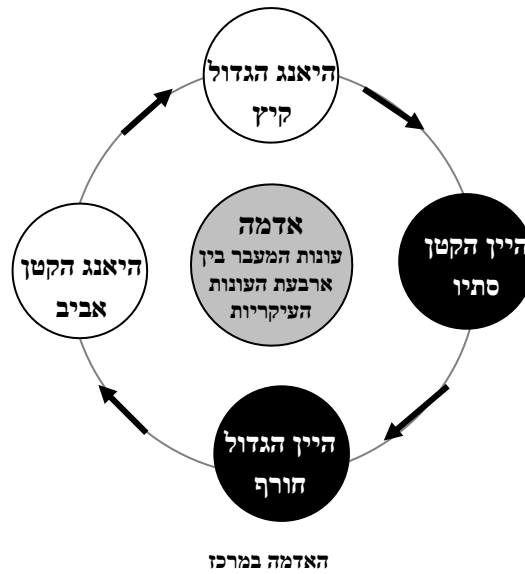
בכך בעצם הרחיבו הסינים את תפיסת ה"יין והיאנג" שמחלקת כל דבר לשתיים לתיאוריה שמחלקת כל דבר לארבע.

ההבדל הגדול הסתיו והאביב הוא לא בכמות, כי הרי הם דומים, שעות האור והטמפרטורה מקבילים. ההבדל הוא במגמה, האביב פניו לשיא היאנג והסתיו פניו לשיא היין.

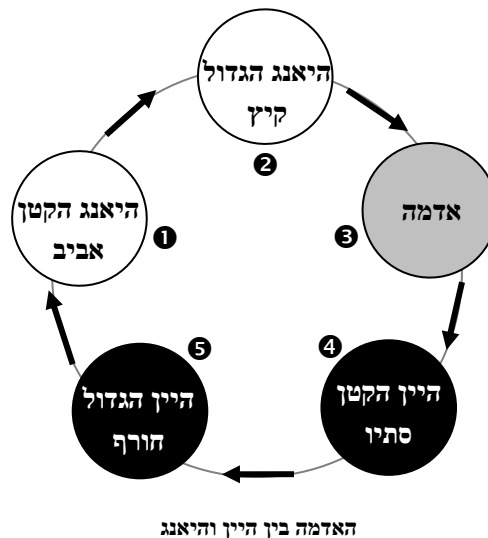
7. מהי תיאורית חמשת האלמנטים?

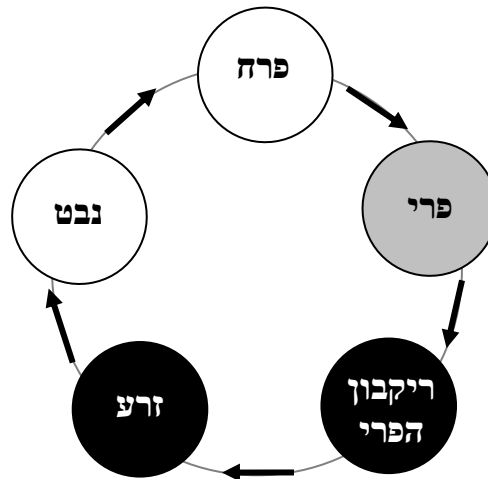
תפיסת חמשת האלמנטים גם היא התפתחה מתוך תפיסת ה"יין והיאנג". לאחר חלוקת הרצף בין יין ויאנג לארבע, נוסף רובד נוסף – המרכז. אם לתופעה יש ארבעה שלבי התפתחות שנעים באופן מחזורי, הרי יש

מרכז סביבו נע השינוי. המרכז בטרמינולוגיה הסינית נקרא – אדמה. האדמה היא המרכז ממנו נובעים השינויים, האדמה אחראית על המעבר שבין השלבים השונים של התופעה הנבחנת.

אם כך, כל תופעה מורכבת מחמישה אלמנטים, היאנג הקטן והגדול, היין הקטן והגדול והאדמה במרכז. האדמה היא אלמנט נוסף, אלמנט שווה לארבעת האלמנטים הראשונים, ככזאת גם היא משתלבת ברצף המחזורי. לצורך כך ממוקמת האדמה בין היין ליאנג. כל תופעה מתחילה ביאנג הקטן, לאחריו היאנג הגדול, אח"כ מופיעה האדמה המקשרת בין היין ליאנג, אחרי האדמה מופיע היין הקטן ולאחריו היין הגדול.

מחזור החיים של צמח לפי חמשת האלמנטים

8. הסמלים של חמשת האלמנטים

לכל אחד מחמשת השלבים במעבר בין יין ויאנג יש מאפיינים שונים והוא מתואר ע"י סמל השאול מן הטבע.

עץ

השלב הראשון, היאנג הקטן – האביב.

נקרא עץ, כי המאפיין החשוב ביותר שלו הוא צמיחה ופריצה החוצה.

אש

השלב השני, שיא היאנג – הקיץ.

נקרא אש, המאפיין החשוב שלו הוא הרבה אנרגיה ופעילות רבה כמו האש בטבע, היא מאוד חמה ויש בה הרבה אנרגיה.

אדמה

השלב השלישי - המרכזי.

האדמה מתאפיינת בהיותה המרכז, הקרקע עליה מתבצעים השינויים, היא מאזנת בין השלבים.

מתכת

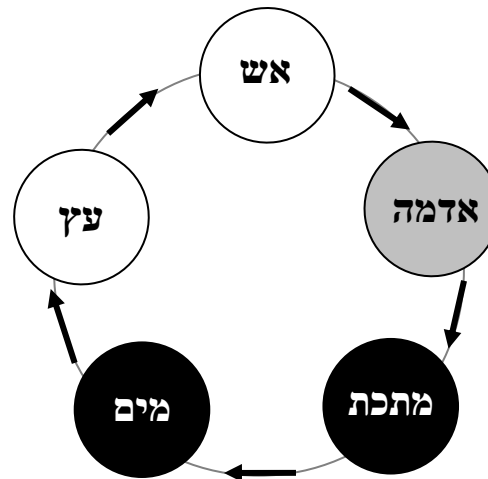
השלב הרביעי, היין הקטן – סתיו.

אנרגיה זו מתאפיינת בהתכנסות. המתכת מסמלת את הריכוז, ההתכנסות והחומריות של היין.

מים

השלב החמישי, היין הגדול – חורף.

זהו השלב המסמל את שיא היין. המים הם בעלי פוטנציאל אך אין להם כוח משלהם. מים יכולים לחכות מאחורי קיר אלף שנים ולזרום כאשר מתאפשרת דרך יציאה. הכוח שבפסיביות של המים מאפיין את כוחו של החומר. המים שהם שיא היין הפוכים לאש שהיא שיא האנג.

חמשת האלמנטים

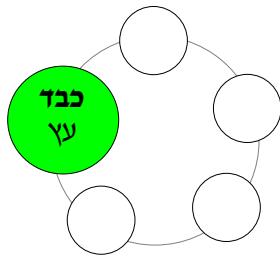
9. תיאוריה חובקת כל

תיאורית חמשת האלמנטים היא חובקת כל. הכול מתחלק לחמש: עונות השנה, צבעים, מאכלים, דגנים, חיות, שעות ביממה. גם גוף האדם מתחלק לחמש. כל חלק, תהליך או שלב בגוף מתחלקים ומשויכים לאחד מחמשת האלמנטים ולפיכך מתאפשרת אבחנה אנרגטית של הגוף על כל רבדיו, פיזיים, פיזיולוגיים, רגשיים ומנטאליים.

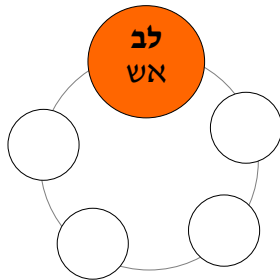
הרפואה הסינית היא רק ענף אחד של תפיסת חמשת האלמנטים. פאנג שוואי שהוא יישום התיאוריה בבנייה ומגורים הוא תחום ידוע נוסף. בעבר כל האימפריה הסינית התנהלה על בסיסה של תיאוריה זו, החל בזמני הזריעה והקציר ועד לצבע המדים של פקידי הממלכה.

10. איך השליכו הסינים את תיאוריית חמשת האלמנטים על האדם?

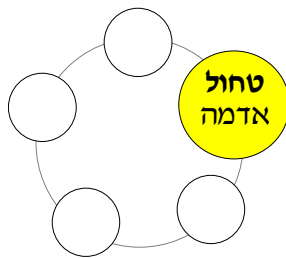
כל פילוסופיה רפואית נובעת מפילוסופיה החיים של התרבות שיצרה אותה. מתוך ההבנה שכל מערכת בטבע מורכבת מחמישה כוחות עיקריים, והאדם הוא מערכת שכזו, שייכו הסינים חמישה מהאיברים הפנימיים של גוף האדם לחמשת הכוחות של הטבע.

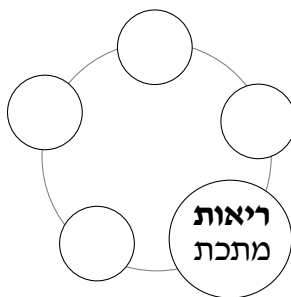
הכבד שאחד מתפקידיו הוא לאחסן את הדם בזמן שהגוף נמצא במנוחה ולשחררו בזמן שהגוף בתנועה, מייצג את אנרגיית העץ באדם. אנרגיית העץ היא אנרגיה של צמיחה, של שינויים, של תנועה, ולכן הכבד שקשור לזרימת הדם ולמעברים בין מצבים מושפע מאנרגיית העץ בטבע ומשפיע על אנרגיה זו באדם.

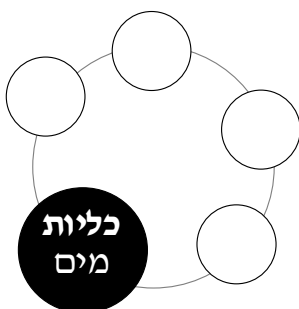
אנרגיית האש מיוצגת באדם ע"י הלב. כשם שבתפיסה היהודית הלב הוא יותר מאשר משאבה שתפקידה להזרים דם אלא הוא מרכז רגשי ונפשי כך גם בתפיסה הסינית הלב מייצג את הנפש. לפיכך הפעילות הנפשית והמחשבתית הנחשבת פחות חומרית ויותר אנרגטית משויכת לאלמנט האש.

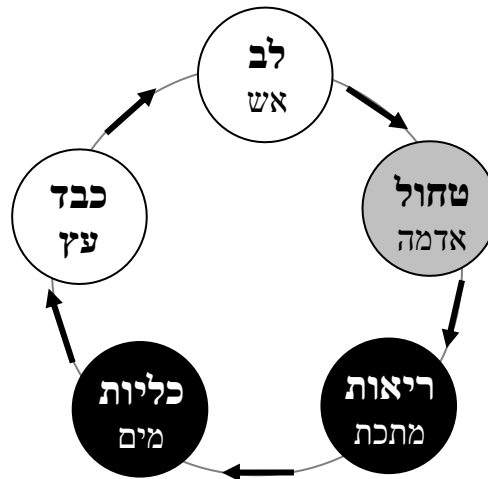
אנרגיית האדמה היא אנרגיית המרכז. האנרגיה שסופגת את השינויים, האנרגיה שמסמלת את המאסה של החומר. בגוף האדם הטחול והלבלב מייצגים אנרגיה זו. הטחול והלבלב מייצגים את מערכת העיכול שהיא המרכז החומרי סביבו אני פועלים. לשם הקיצור הטחול והלבלב נקראים – טחול.

הריאות מייצגות את אנרגיית המתכת. אנרגיית המתכת תוארה לפני כן כאנרגיית ההתכנסות, אך אין הכוונה בהתכנסות של משהו גדול לקטן יותר, אלא לגבולות. משהו שיכולת ההתפשטות שלו מוגבלת, הוא מכונס. משהו שמתכנס לתצורה יותר חומרית מדגיש בכך את גבולותיו. הריאות בפעולתן מכניסות אוויר שהוא מחוץ לנו והופכות אותו לחלק מאתנו. הן משמשות מעין חיץ בין החוץ לפנים. לפיכך הן מייצגות את אנרגיית המתכת, אנרגיית ההתכנסות או אנרגיית הגבולות באדם.

אנרגיית המים, האנרגיה העמוקה ביותר, האנרגיה שמייצגת את האספקט החומרי של כל שלם. אנרגיה זו מיוצגת באדם ע"י הכליות. הכליות בגוף הן כמו המדורה בבית, הן הכוח המניע, המקור לכל התהליכים. לפי התפיסה הסינית המוח הוא מעין שלוחה של הכליות. למוח עצמו לא הוגדר תפקיד מערכתי בגוף.

חמשת האלמנטים והאיברים המייצגים באדם

11. מדוע הסינים בחרו להתבונן החוצה ולא פנימה כאשר הם ניסו להבין את הגוף?

ע"פ המסורת הסינית כאשר אדם מת ונאסף אל אבותיו, מן הראוי שיהיה שלם בגופו. מאחר וכך לא התבצעו נתיחות בגופות וההבנה האנטומית לא השתרשה כחלק מהידע הרפואי. ישנם סיפורים על שבויים שנותחו בעודם בחיים כדי להבין איך הגוף עובד, אך אין די במקרים בודדים רבים ככל שיהיו כדי לכוון תפיסה תרבותית. ייתכן שהחסר בהבנה אנטומית של הגוף דחף את הסינים עוד יותר לראות את הגוף כחלק ממכלול רחב יותר וכהשתקפות של הטבע.

12. המעבר מ- 5 ל- 10 בגוף האדם

לאחר שהותאמו חמישה איברים בגוף האדם כמייצגים של חמשת הכוחות ע"פ תיאורית חמשת האלמנטים. התפתחה הרפואה הסינית צעד נוסף. כראוי לכל שלם, גם האלמנטים חולקו ליין ויאנג, לכל אלמנט נוסף איבר נוסף – בן זוג לאיברים שכבר שויכו לאלמנטים, כבד, לב, טחול, ריאות וכליות. איברים אלו הם ייניים בתפקודם, משמע, הם מטפלים בחומר.

הכבד מנטרל רעלים מהדם.

הכליות מסננות את הדם.

הלב אומנם לא מטפל בדם באופן חומרי, אך הסינים האמינו שהוא מעניק לדם את האיכות שהופכת אותו לכל כך חשוב.

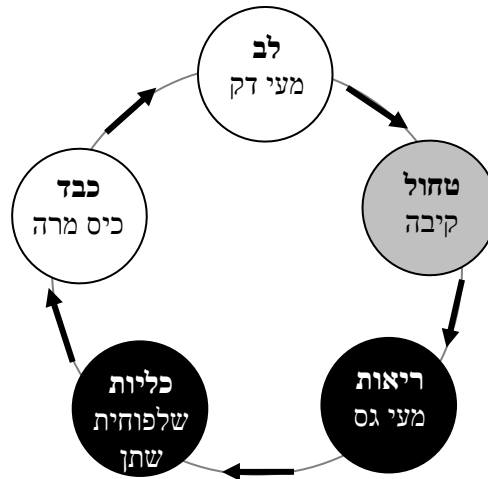
הטחול בתפיסה הסינית כלל גם את הלב לב וזה אחראי על הפרשת אנזימים הקשורים לעיכול.

הריאות משחלפות את האוויר ומשחררות גזים רעילים מן הגוף.

13. בני הזוג היאנגים של חמשת האיברים הייניים

בני הזוג היאנגים מטפלים בהעברת חומר, תפקוד שהוא יותר יאנגי כי הוא מתעסק עם תנועה בגוף האדם. **כיס המרה** הוא בן הזוג היאנגי של הכבד. הכבד מייצר מרה וכיס המרה אוסף את המרה ומעבירה אותה הלאה למעי הדק שניהם מייצגים את שני האספקטים של אלמנט העץ.

שלפוחית השתן היא בן הזוג היאנגי של הכליות. הכליות מטפלות בדם, הן מסננות אותו ומפרישות ממנו רעלים ומים עודפים. את השתן מעבירות הכליות לשלפוחית השתן שהיא מעין שק שתפקידו לאסוף את השתן שמפרישות הכליות ולשחררו אל מחוץ לגוף. גם כיס המרה וגם שלפוחית השתן הם איברים דמויי שק – הסינים מתארים את האיברים היאנגים כאיברים חלולים לעומת האיברים הייניים שמטפלים בחומר והם נקראים האיברים המלאים.

עשרת האיברים הסיניים – 5 ייניים ו- 5 יאנגים

הקיבה היא בין הזוג היאנגי של הטחול, גם היא דמוית שק ויש לה תפקיד יאנגי תנועתי. אומנם גם היא מטפלת במזון שהוא חומר, אך העבודה שהיא עושה היא יותר מכאנית - יאנגית לעומת הטחול/ הלבלב שמפרישים אנזימים שמפרקים את המזון.

המעיי הדק הוא בין הזוג היאנגי של הלב. הקשר בין שני איברים אלו הוא הדם. הלב מעביר דם ואף מטפל בו לפי התפיסה הסינית ואילו המעי הדק מפרק את המזון לחלקים מהם מיוצר הדם. לפי התפיסה המערבית תאי הדם מיוצרים במיח העצם, הגרסה הסינית רואה במיח העצם את המפעל בו מיוצר הדם, אך החומרים המאפשרים את הייצור מקורם במזון המפורק ע"י המעי הדק.

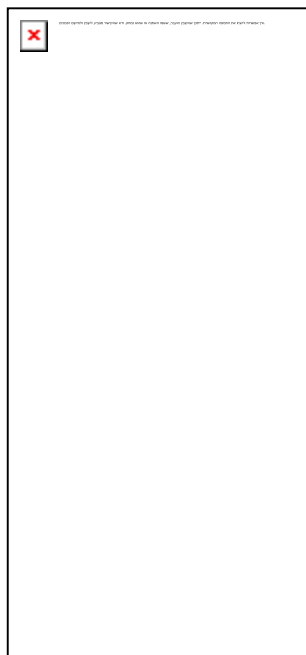
המעיי גס הוא בין הזוג היאנגי של הריאות. כמו הריאות גם המעי הגס עסוק בקשר שבין פנים הגוף וגבולותיו. הריאות מכניסות את האוויר מבחוץ פנימה ופולטות את הגאזים המיותרים, המעי הגס פולט את

הצואה ומשמש מעין שער של הגוף. המעי הגס גם אחראי להפרדת הנוזלים מן המזון והחזרתם למחזור הדם.

שאר האיברים בגוף האדם, כמו המוח, הרחם, הבלוטות ואיברי המין נתפסו כמשניים והם סווגו תחת חסותו של אחד מהאיברים שקיבלו שיוך אנרגטי. המוח נתפס כשלוחה של הכליות.

14. מהו מרידיאן

מרידיאן הוא קו אנרגיה, השם הומצא ע"י הספנים הפורטוגזים שהביאו את הידע הרפואי הסיני בספינות לפני מאות שנים וקווי האנרגיה הזכירו להם את קווי הרוחב והאורך מהמפות הימיות. כל מרידיאן ייצג את אחד האיברים הסיניים. הנקודות שהסינים גילו הרבה שנים לפני התפתחות תיאורית חמשת האלמנטים כאשר הם טיפלו בהוצאת שדים ע"י כוונות, שויכו לאיברים וסודרו ברצף. כך נוצרו קווים המחברים בין הנקודות. מספר קווי האנרגיה העיקריים הוא 12. אומנם עד כה דובר על 10 איברים, אך ישנם 12 איברים ו-14 מרידיאנים. מספר הנקודות העיקריות בגוף קרוב ל-365 כמספר הימים בשנה.

15. איך מאבחנים ברפואה סינית?

כל חלק בגוף מייצג את כל הגוף, כשם שה-DNA שנמצא בכל תא בגופנו מכיל את האינפורמציה על כל השלם, כך גם אפשר בכל חלק של הגוף לראות את השלם. הרפואה הסינית מאבחנת דרך כף היד, הפנים, הבטן, הלשון וגם בעזרת הדופק דרך העורק הרדיאלי, קרוב לשורש כף היד. בכל אחד מאלו יש חלוקה ל-12 האיברים ואפשר ללמוד מהתבוננות בהם על המצב האנרגטי של הגוף.

האבחנה ברפואה הסינית מורכבת מכמה דרכים.

סימפטומים – ע"פ הסימפטומים שמציג האדם מנסים להבין מה הבעיה מבחינה אנרגטית. גם סימפטומים הקשורים למחלה וגם סימפטומים כלליים.

דופק – על ידי מישוש העורק הרדיאלי הנמצא קרוב לשורש כף היד, מאבחנים את 12 האיברים הסיניים. בכל יד יש 3 עמדות, בכל עמדה מיוצגים 2 איברים, אחד עמוק יותר - ייני ואחד שטחי - יאנגי. סה"כ 12 איברים בשתי הידיים.

בדיקת לשון

כמו חלקי הגוף האחרים גם הלשון משקפת את מצבו של האדם. יתרונה של הלשון הוא בכך שהיא איבר יחסית פנימי, אך ניתן לצפייה. דרך הלשון אפשר להסיק מסקנות כלליות על הגוף, כמו, מצב החום, כמות הליחה, חסר יין, חוסר זרימה (סטגנציה). אפשר גם לגזור מה מצבם של איברים מסוימים לפי מפה המחלקת את הלשון לאיברים.

תאריך הלידה - לפי הרפואה הסינית העתיקה, ולא החדשה שנבנתה עם עליית הקומוניסטים לשלטון ב-1949 יש חשיבות גם לתאריך הלידה. לפי התפיסה הסינית הקוסמית כל זמן מאופיין באנרגיה שונה. לכל יום, לכל חודש וגם לכל שנה יש מאפיינים אנרגטיים יחודיים. ברגע שהעובר ניתק מחבל הטבור הוא הופך עצמאי ונחשף לאנרגיה שנמצאת סביבו. אנרגיה זו מהדהדת בו והופכת חלק ממנו לכל ימי לחייו. אפשר להיעזר בידע זה, להתחשב בו וכך להשיג טיפול יותר מותאם לאדם.

16. איך מחליטים באיזה נקודות לדקור?

תלוי באיזה שיטה מטפלים, ברפואה הסינית הקלאסית שהיא חדשה יותר, הדגש הוא על האבחנה הסימפטומאטית ועל אבחנת הלשון. הסימפטומים מסודרים לפי סינדרומים (אוסף של סימפטומים) ולכל סינדרום יש נקודות וצמחי מרפא המומלצים כדרך לטיפול. ברפואה הסינית העתיקה הדגש הוא על הדופק ככלי עיקרי לאבחנה.

17. באיזה אופן משפיע הדיקור על הגוף?

הדיקור עובד דרך מערכת העצבים, משמע הוא מגרה את העצבים והאות החשמלי מגיע למוח ומשם הוא משפיע על כל הגוף. אך מעבר לכך קשה להבין בחשיבה המדעית מה בדיוק קורה. ידוע למשל שנקודות הקשורות לראיה ע"פ הרפואה הסינית משפיעות את חלק המוח האחורי שגם הוא קשור לראיה, אך לא מעבר לכך. מאחר ודרך הפעולה לא ברורה דייה מהבחינה המדעית, הדרך היחידה לטפל ברפואה הסינית היא ע"פ התיאוריות שהיו בשימוש אז - יין ויאנג, חמשת האלמנטים, 12 האיברים ועוד.

18. מתי החלו להשתמש ברפואה סינית במערב?

ב-1970 ביקר ניקסון ביקור היסטורי וראשון של נשיא אמריקאי בסין. התלוותה אליו משלחת גדולה של עיתונאים שבאו לסקר את הביקור. אחד מהעיתונאים סבל מדלקת באפנדציט ונזקק לניתוח. לאחר הניתוח הוא טופל בעזרת מחטים כדי להקל על הכאב. הוא כתב בעיתונו על החוויה המוזרה שעבר. זאת הייתה ההתחלה לנהירה סקרנית של אנשים מהמערב בניסיון להבין טכניקה שנתפסה אז במערב כמשהו בלתי מוסבר וכמעט מיסטי. מאז תוך תקופה קצרה יחסית של ארבעים שנים נמצאת הרפואה הסינית כמעט בכל מקום. כמעט כל קופת חולים או בית חולים בארץ מציעים טיפול ברפואה סינית.

19. מה ההבדל בין רפואה סינית קלאסית ורפואה סינית עתיקה?

בתחילת המאה החלה מהפכה תרבותית בסין. הסינים מאסו בתרבותם ובמסורת המפוארת שלהם. הקיסר הודח, נזירים נרצחו וגם רופאים שטיפלו באקופונקטורה נפגעו. ב-1922 הוצא השימוש באקופונקטורה אל מחוץ לחוק והסינים החלו להשתמש ברפואה מערבית.

30 שנה מאוחר יותר, ב-1952, תקופת מאו צה טונג, הגיעו הסינים למצב בו היה רופא אחד למאה אלף תושבים. הסינים הבינו שאי אפשר להמשיך כך, והחליטו להחזיר את השימוש בדיקור בצורת מאורגנת. נאספו אנשים שהכירו את התורה, והם התבקשו לבנות אותה מחדש כך שאפשר יהיה להכשיר מטפלים תוך 6 חודשים ולצאת לכפרים ולטפל. עד אז הדיקור נלמד במשך 20 שנה והיה ברור שכדי להכשיר אנשים לטפל בחצי שנה יש צורך לפשט את הלימוד ואת השיטה כולה.

רפואת הצמחים המשיכה להתקיים בכל אותה תקופה בה נאסר הדיקור, רפואה זו הייתה רפואה לעשירים כי איסוף הצמחים הצריך מאמץ רב. הרעיון שהתגבש היה להשתמש בעקרון של רפואת הצמחים שהיה הרבה יותר פשוט (8 העקרונות) אך במקום לתת צמחי מרפא, לדקור בנקודות שגורמות לאפקט דומה לזה של הצמחים.

המטפלים, שנקראו BARE FOOT DOCTORS, הפיצו את השיטה המחודשת, שנקראה TRADITIONAL CHINESE MEDICINE - רפואה סינית מסורתית. 10 שנים מאוחר יותר פותחה תפיסת הסינדרומים, שקישרה בין קבוצות של סימפטומים. באותן 30 שנה של שימוש ברפואה מערבית חלחלה התפיסה המערבית לתפיסה הרפואית הסינית ועתה הטיפול היה בצורת הגדרת בעיה ומתן פתרון בצורת שילוב

נקודות מסוים. אכן האבחנה היא הוליסטית ומתייחסת לכל הרבדים של האדם, פיזיים, רגשיים, התנהגותיים ורוחניים, אך אין התייחסות לאדם עצמו כפרט ייחודי.

הרפואה הסינית המקורית ראתה באדם חלק מהקוסמוס, ככזה הוא ניזון מהקוסמוס ומזין אותו, לכן יש חשיבות למצב הירח, השמש התאריך בו מתבצע הטיפול וגם לתאריך בו נולד האדם. ע"פ תפיסה זו יש לאזן את האדם עם התייחסות לאנרגיות הקוסמיות. ענף זה של הרפואה הסינית שמתייחס לקוסמוס ולזמן נקרא "תורת הגזעים והענפים".

נכון להיום שולטת בסין הרפואה המחודשת (TCM). רק במדינות מסביב לסין, טייוואן, קוריאה ובוויטנאם המשיכו אנשים שעזבו את סין לטפל בדרך המקורית והעתיקה. המסורת הייתה שהמקצוע עובר מאב לבן, אך רק במעט מקרים בתקופה זו אכן עבר הידע לדור הבא, וכך נוצר מצב בו רפואה זו הלכה ודעכה.

לפני 50 שנה לערך הולנדי בשם ואן ביורן למד במשך 5 שנים אצל שני מטפלים בטייוואן וקוריאה. הוא פתח בשנת 1978 בי"ס בהולנד, ומאוחר יותר בי"ס נוסף באנגליה. היום הרפואה הסינית העתיקה חוזרת לחיים במערב. סביר להניח שבעתיד היא גם תמצא את דרכה בחזרה למזרח. יש היום ניצנים ראשונים של התעניינות בנושא גם בסין. תורת "הגזעים והענפים" הופכת פופולארית יותר ויותר ונלמדת גם באירלנד, פינלנד וישראל. המורים הם תלמידיו של וואן ביורן.